

Informera hushåll om åtgärder för att förebygga avfall

Vägledning om
kommunernas ansvar

JANUARI 2023

©Naturvårdsverket 2023

Foto framsida: Markus Spiske/Unsplash, sidan 9: Christins Strehlow/Johnér bildbyrå, sidan 13 Sylvie Michel/Unsplash

Innehåll

FÖRORD	4
SAMMANFATTNING	5
1. INTRODUKTION	7
Syfte med vägledningen	7
Vägledningen vänder sig till	7
Lagstiftning	7
Avfallshierarkin	7
Skyldighet för kommunerna att informera	8
Möjlighet att finansiera med renhållningsavgiften	8
Definition av avfallsförebyggande åtgärder	9
2. VÄGLEDNING	10
Vilka bör nås av informationen?	10
Vilka avfallsslag bör informationen gälla?	11
Prioritering av avfallsslag	11
Vilka åtgärder kan informationen handla om?	12
Hur kan informationen ske?	14
Löpande information i befintliga kanaler	14
Särskilda informationsinsatser	16
Informera återkommande	17
Kombinera med andra styrmedel och åtgärder	17
Involvera flera delar av kommunen	18
Samverkan mellan kommuner	18
Planering av information	19
Finansiering av information	19
Framgångsfaktorer	19
Minimnivå för information – sammanfattning	21
3. LÄS MER	22

Förord

Kommunerna är ansvariga för att informera hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. Det framgår av Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall (NFS 2020:6). Syftet med denna vägledning är att ge stöd till kommunerna i arbetet med att ta informationsansvaret.

Som grund för vägledningen har information om kommunernas behov av vägledning inhämtats genom intervjuer och vid seminarier. Ett antal kommuner har också lämnat värdefulla synpunkter på vägledningen.

Naturvårdsverket 20 januari 2023

Sammanfattning

För att sänka påverkan på klimat och miljö behöver Sveriges avfallsmängder minska. Sedan augusti 2020 är det lagkrav på att kommuner ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. I den här vägledningen ger Naturvårdsverket stöd till kommuner att på ett strukturerat sätt tänka igenom vilka resultat de vill uppnå med informationen och ta det lagstiftade informationsansvaret.

Vägledningen vänder sig till dig som arbetar med avfall, miljö, konsumentinformation eller i annan kommunal verksamhet som möter hushållen. Även länsstyrelserna och andra aktörer kan ha nytta av informationen.

I vägledningen rekommenderas följande som en miniminivå för kommunens information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder:

- Alla hushåll i kommunen bör nås av information om avfallsförebyggande åtgärder som de kan vidta i syfte att minska sitt avfall.
- Kommunen bör lämna information om flera avfallsförebyggande åtgärder till hushållen.
- Informationen bör handla om avfallsslag som hushållen genererar.
- Informationen bör ske kontinuerligt över tid och inte vara en engångshändelse.
- Kommunen bör använda minst följande tre befintliga informationssätt:
 - löpande information via personliga kontakter (till exempel via kundtjänst)
 - löpande digital information (till exempel på kommunens webbplats)
 - löpande informera om avfallsförebyggande åtgärder i samband med information om kommunens avgifter och tjänster (till exempel renhållningsavgifter och avfallsinsamlingstjänster)

Utöver detta rekommenderas att kommunen dessutom gör mer uppsökande informationsinsatser för att nå alla hushåll. I vägledningen beskrivs exempel på utökade informationsnivåer.

Information som ensamt styrmedel ger oftast begränsad effekt. Därför rekommenderas att kombinera information med andra styrmedel som skapar praktiska förutsättningar och ekonomiska incitament för att hushållen ska förebygga avfall. Även beteendepåverkande tekniker kan användas.

Kommunen kan välja vilka avfallsförebyggande åtgärder den informerar om så länge åtgärderna sammantaget bedöms eller beräknas bidra till att minska avfallens mängd och farlighet. Kommunen kan prioritera att informera särskilt om åtgärder som förebygger vissa avfallsslag och över tid göra nya prioriteringar. I vägledningen ges exempel på prioriteringsgrunder.

Flera delar av kommunen kan ge information om avfallsförebyggande åtgärder och i förekommande fall kan informationen om avfallsförebyggande åtgärder ges av kommunala samverkansorganisationer.

Det är bra att göra en flerårig kommunikationsplan för kommunens information om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen.

Kommunen får enligt miljöbalken finansiera information om avfallsförebyggande åtgärder med renhållningsavgiften.

I vägledningen beskrivs framgångsfaktorer för att lyckas med information om avfallsförebyggande åtgärder baserade på erfarenheter från kommuner.

Naturvårdsverket har publicerat en rapport med ytterligare kunskap, erfarenheter och lärande exempel som kan vara användbara när kommunen utvecklar information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll och verksamheter. Rapporten *Åtgärder för att förebygga avfall - Information, erfarenheter och lärande exempel* finns att ladda ner på Naturvårdsverkets [webbplats](#). I rapporten finns bland annat exempel på fler avfallsförebyggande åtgärder, på hur information om avfallsförebyggande åtgärder kan ske och kombineras med andra styrmedel.

1. Introduktion

Syfte med vägledningen

När avfallsmängderna minskar reduceras också påverkan på klimat och miljö. Den här vägledningen ger stöd till kommuner i att informera hushåll om avfallsförebyggande åtgärder.

Sedan augusti 2020 är det ett lagkrav att kommuner ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. Kommunen har kännedom om lokala förhållanden och stora kontaktytor till invånarna och har därför stora möjligheter att informera om åtgärder som minskar hushållens avfall. Kommunen kan också själv föregå med gott exempel vilket stärker kommunens trovärdighet som avsändare av informationen.

Den här vägledningen ger kommuner stöd i att på ett strukturerat sätt fundera igenom vilka resultat de vill uppnå med informationen och komma igång med informationen om avfallsförebyggande åtgärder. Vägledningens olika avsnitt ger underlag för ställningstaganden och svar på frågor som: Vilka avfallsförebyggande åtgärder kan informationen handla om? Vilka bör nås av informationen? Vilka avfallsslag bör informationen gälla? Hur kan informationen ske?

Vägledningen vänder sig till

Vägledningen vänder sig till dig som arbetar med avfall, miljö, medborgarservice, miljö- och konsumentinformation, bostäder, utbildning eller annan service i en kommun samt till kommunpolitiker med intresse för att lyfta avfallsförebyggande, resurshushållningsfrågor och cirkulär ekonomi. Du som arbetar på länsstyrelsen med att stödja kommunerna i arbetet med avfallsförebyggande och andra aktörer med intresse för att minska avfallet från hushåll och verksamheter kan också ha nytta av informationen.

Lagstiftning

Nedan beskrivs hur kommunernas informationsansvar om avfallsförebyggande åtgärder är reglerat i lag.

Avfallshierarkin

Att förebygga avfall är första prioritet enligt avfallshierarkin. Avfallshierarkin, även kallad avfallstrappan, är en prioriteringsordning som styr lagstiftning och politik på avfallsområdet och finns i EU:s ramdirektiv om avfall (artikel 4, Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG om avfall och om upphävande av vissa direktiv). Följande prioriteringsordning gäller enligt direktivet:

1. Förebyggande
2. Förberedelse för återanvändning
3. Materialåtervinning
4. Annan återvinning, till exempel energiåtervinning
5. Bortskaffande

Avfallshierarkins första steg om avfallsförebyggande är infört i svensk lagstiftning genom miljöbalkens allmänna hänsynsregler (2 kap. 5 §) medan resten av avfallshierarkin finns i 15 kap. 10 § miljöbalken.

Skyldighet för kommunerna att informera

Kommunerna ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. Enligt en ändring av miljöbalken som trädde i kraft 1 augusti 2020 får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder (15 kap 45 § 1 p. miljöbalken). Genom detta bemyndigande har Naturvårdsverket givits rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen (9 kap. 6 § 2 p. avfallsförordningen).

Naturvårdsverket har i sin tur med stöd av detta föreskrivit att kommunen ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder (21 § Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall (NFS 2020:6)).

Kommunen är också skyldig att, från och med 1 januari 2024, ta fram lättillgänglig information till hushållen och till de verksamheter som har valt kommunal insamling, om hur de kan förebygga förpackningsavfall (6 kap. 16 § 3 p. förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar).

Kommunernas informationsskyldighet stöds av artikel 9 i EU:s ramdirektiv om avfall där informationskampanjer lyfts fram som en av flera åtgärder som medlemsstaterna ska vidta för att förebygga avfallsgenerering (artikel 9, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall).

Möjlighet att finansiera med renhållningsavgiften

Kommunen får finansiera information om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen med renhållningsavgiften. Det blev möjligt genom en ändring av miljöbalken 1 augusti 2020. Ändringen innebär att kommunen får meddela föreskrifter om att avgift ska betalas för åtgärder som kommunen vidtar i syfte att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll och verksamhetsutövare, som producerar avfall som kommunen ansvarar för (27 kap. 4 §, 2 p. miljöbalken). De avfallsslag som kommunen ansvarar för framgår av 15 kap. 20 § miljöbalken.

Definition av avfallsförebyggande åtgärder

Avfallsförebyggande åtgärder definieras i miljöbalken (15 kap. 2 §) och innebär åtgärder som vidtas innan ett ämne eller föremål har blivit avfall och som syftar till en minskning av mängden avfall, en minskning av innehållet av farliga ämnen i material och produkter eller en minskning av de negativa effekter på människors hälsa och miljön som avfall kan ge upphov till.

2. Vägledning

Kommunens ansvar för det avfallsförebyggande arbetet utökades år 2020 till att också innefatta skyldighet att lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder och skyldigheten att underrätta Naturvårdsverket om avfallsförebyggande åtgärder. Sedan tidigare har kommunerna ansvar för att ha en avfallsplan med åtgärder för att bland annat förebygga avfall.

Naturvårdsverket gör bedömningen att information är en av flera åtgärder som behöver genomföras för att förebygga avfall. Samma bedömning görs av EU som anger att medlemsstaterna som ett av 13 åtgärdsområden för att minska avfallsgenerering ska utveckla och stödja informationskampanjer för att öka medvetenheten om avfallsförebyggande (artikel 9. m. 2018/851/EU).

Det är viktigt att kommunen funderar igenom vilka resultat de vill uppnå med informationen och lägger upp informationen utifrån det. Att gå igenom vägledningens olika avsnitt ger ett bra stöd för det arbetet.

Bara information räcker oftast inte för att skapa en förändring. Därför är det viktigt att kombinera information med andra styrmedel, åtgärder och beteendepåverkande tekniker.

Vilka bör nås av informationen?

Kommunen bör ge information om avfallsförebyggande åtgärder till alla hushåll i kommunen. En rekommendation är att kommunen också ger information om avfallsförebyggande åtgärder till verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för.

Av föreskrifterna framgår att kommunen ska lämna information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder (21 § NFS 2020:6). Hushållen bör tolkas som alla hushåll i kommunen.

Av miljöbalken framgår att kommunen utöver information till hushållen även får använda renhållningsavgiften för att finansiera information om avfallsförebyggande åtgärder till verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för (27 kap. 4 § 2 p. miljöbalken). Det är alltså inget som hindrar att kommunen även informerar sådana verksamhetsutövare om avfallsförebyggande åtgärder. Information om avfallsförebyggande åtgärder till verksamheter kan ges efter samma grundprinciper och motiverande argument som information till hushåll. Däremot kan de avfallsförebyggande åtgärderna skilja sig mellan hushåll och verksamheter.

Vilka avfallsslag bör informationen gälla?

Kommunens information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll bör handla om avfallsslag som hushållen genererar. Kommunen är skyldig att informera om åtgärder för att förebygga förpackningsavfall från 1 januari 2024. Utöver detta kan kommunen välja att prioritera att informera särskilt om åtgärder som förebygger vissa avfallsslag och över tid göra nya prioriteringar av avfallsslag.

Informationen till hushåll bör handla om åtgärder som förebygger följande avfallsslag som hushållen genererar:

- Restavfall (det vill säga det avfall som är kvar när allt annat sorterats ut, kallas i vissa kommuner för brännbart avfall eller dylikt)
- Matavfall
- Grovavfall inklusive textilavfall och bygg- och rivningsavfall från hushåll
- Farligt avfall inklusive elavfall
- Förpackningsavfall:
 - plastförpackningsavfall
 - pappersförpackningsavfall
 - metallförpackningsavfall
 - glasförpackningsavfall
 - träförpackningar
- Returpapper

Alla ovanstående avfallsslag inbegrips i termen kommunalt avfall utom bygg- och rivningsavfall från hushåll. Kommunen har ansvar för att behandla bygg- och rivningsavfall från hushållen och det finns en potential att minska detta avfall. Därför är det relevant att kommunen även informerar hushållen om åtgärder för att förebygga bygg- och rivningsavfall.

Övrigt avfall under kommunalt ansvar som avloppsfraktioner och filtermaterial från enskilda avloppsanläggningar och latrin från torrtoaletter bedöms inte relevanta för information om avfallsförebyggande åtgärder.

Uttjänta bilar från hushåll ingår inte i kommunalt avfall men skulle kunna inbegripas i informationen. Avfallsförebyggande åtgärder handlar då om att främja gång och cykling, kollektivtrafikåkande, att minska transportbehoven och liknande. Ofta ges sådan information inom ramen för kommunens arbete med hållbar mobilitet, hållbara transporter etc. Då kan det vara mindre relevant att ge informationen inom ramen för avfallsförebyggande åtgärder.

Prioritering av avfallsslag

Kommunen är skyldig att, från och med 1 januari 2024, ta fram lättillgänglig information till hushållen och till de verksamheter som har valt kommunal insamling, om hur de kan förebygga förpackningsavfall (6 kap. 16 § 3 p förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar). Det är alltså tvingande för kommunen att informera om åtgärder för att förebygga

förpackningsavfall från 1 januari 2024. Utöver detta avfallsslag kan kommunen prioritera att informera särskilt om åtgärder som förebygger vissa avfallsslag utifrån exempelvis

- koppling till lokala, nationella eller internationella mål,
- andra nationella eller internationella prioriteringar, exempelvis i förebyggandeprogram och handlingsplaner för cirkulär ekonomi,
- klimat- och miljöpåverkan av de olika avfallsslagen,
- avfallsslagens farlighet,
- hur stor viktandel de olika avfallsslagen utgör av hushållens avfall,
- intresse från hushållen att minska särskilda avfallsslag.

Vilka åtgärder kan informationen handla om?

Kommunen bör lämna information om flera avfallsförebyggande åtgärder till hushållen. Kommunen kan välja vilka avfallsförebyggande åtgärder den informerar om så länge åtgärderna bedöms eller beräknas bidra till att minska avfallets mängd och farlighet. Kommunen kan välja att informera om olika åtgärder vid olika tidpunkter.

Avfall från hushåll härstammar från en stor mängd olika produkter. Därför finns det ett stort antal avfallsförebyggande åtgärder som hushåll kan vidta. Tillsammans kan dessa åtgärder ge väsentligt minskade avfallsmängder.

För att minska avfallet från hushåll märkbart och i den omfattning som behövs för att till exempel nå mål i kommunala avfallsplaner räcker det ofta inte med en eller ett fåtal åtgärder utan det krävs att hushållen gör flera olika åtgärder.

Valet av vilka avfallsförebyggande åtgärder kommunen ska informera om kan till exempel göras utifrån följande prioriteringsgrunder:

- de avfallsslag som kommunen eventuellt valt att prioritera för information om avfallsförebyggande åtgärder,
- bedömd eller beräknad effekt av respektive åtgärd (gällande minskad avfallsvikt, minskad klimat- och miljöpåverkan, minskad kostnad för hushållen eller andra effekter),
- tidpunkt på året,
- intresse från hushållen att genomföra vissa avfallsförebyggande åtgärder,
- aktuella händelser i omvärlden (till exempel höjda priser på varor vilket kan motivera till avfallsförebyggande åtgärder som minskar hushållens kostnader),
- förändringar i den kommunala verksamheten (till exempel höjningar av renhållningsavgifter),
- åtgärdernas svårighetsgrad (det kan till exempel vara bra att börja informera om åtgärder som är relativt enkla att genomföra, eller att informera om paket av åtgärder med olika svårighetsgrad).

Åtgärder som innebär att material i produkter byts, till exempel från plast till papper, är inte avfallsförebyggande åtgärder eftersom de inte minskar avfallet. Informera därför om åtgärder som minskar avfallet som helhet.

Här följer några exempel på avfallsförebyggande åtgärder:

- Minska matsvinnet genom att bland annat planera måltider och inköp efter vad som finns hemma, hålla 4 °C i kylan, hålla ordning i kyl, frys och skåp, lukta, smaka och känna istället för att slänga sådant som passerat bäst före-datum och använda rester.
- Minska förpackningsavfall: använd flergångskasse, flergångspåse, flergångslåda, flergångsmugg, välj kranvatten istället för buteljerat vatten, handla i lösvikt mm.
- Ersätt engångsmaterial med flergångsprodukter, till exempel engångsfolie med bivaxfolie, hushållspapper med tvättbar disktrasa, tvättlapp och slaskskrapa, engångsblöjor med tygblöjor, värmeljus med flergångskopp istället för engångskopp.
- Sätt upp Reklam nej tack-skylt.
- Sägg upp tidskrifter och gratistidningar du inte läser.
- Välj begagnade kläder, skor och textilier och använd dem längre tid.
- Låna böcker eller läs dem elektroniskt istället för att köpa nya.
- Välj begagnade möbler, inredning, leksaker och fritidsprylar.
- Behåll kök- och badrumsinredning längre.
- Vårda, klä om och reparera möbler och prylar.
- Dela eller hyr verktyg och redskap.
- Behåll dator och mobiltelefon längre.
- Välj att ha färre elprodukter.
- Sköt om TV, diskmaskin, tvättmaskin, kyl, dammsugare mm så de håller längre.

Hur kan informationen ske?

En lämplig miniminivå för kommunens information om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen är att inkludera den i minst följande tre befintliga informationsvägar:

- löpande via personliga kontakter (till exempel via kundtjänst)
- löpande via digital information (till exempel information på kommunens hemsida och åtgärder för att få spridning på informationen)
- löpande koppla information om avfallsförebyggande åtgärder i hushåll till kommunens avgifter och tjänster (till exempel avfallsavgifter och avfallsinsamlingstjänster, allmännyttiga bostäder eller andra kommunala tjänster som, konsumentvägledning, budget- och skuldrådgivning, skola eller äldreboende)

Utöver detta rekommenderas att kommunen också gör mer uppsökande informationsinsatser för att nå alla hushåll.

Informationen om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen kan ske genom

- att inkludera den i löpande information som redan ges av kommunen
- att göra särskilda mer uppsökande informationsinsatser

Löpande information i befintliga kanaler

En kommun har många olika roller och möter i sin verksamhet i stort sett alla hushåll i kommunen. I många av dessa roller sker ofta regelbunden, i flera fall daglig kommunikation, med kommunens hushåll. Flera av dessa kanaler ger möjligheter att nå ut brett till en stor andel av kommunens hushåll med information om avfallsförebyggande åtgärder. Att använda befintliga kommunikationskanaler och kontaktytor gör informationen kostnadseffektiv. Nedan följer en lista med exempel på olika kanaler och kontaktytor en kommun kan ha och hur information om avfallsförebyggande åtgärder kan föras ut till hushållen via dessa kanaler.

Kommunal aktör	Information till hushåll
Kommunens avfallsverksamhet (kan vara förvaltning eller bolag, kan vara gemensam med grannkommuner)	Använd avfallstaxan som informationsbärare genom att i samband med information om avfallstaxan, vid taxehöjningar etc också informera om hur hushållen kan vidta avfallsförebyggande åtgärder och därigenom minska sina avfallskostnader. Information kan också ges till flerbostadskunder som i sin tur kan informera hushåll som bor i fastigheterna.
	Använd avfallsinsamlingstjänster som informationsbärare genom att informera om hur kunden genom avfallsförebyggande åtgärder kan minska sitt avfall och då exempelvis kunna använda insamlingstjänster med lägre kostnader (mindre kärstorlekar, längre tömningsintervall etc).

Kommunal aktör	Information till hushåll
	<p>Kommunicera via kundtjänst och andra personliga kundkontakter genom att använda korta intresseväckande meningar (catch phrases) om avfallsförebyggande åtgärder som kan flikas in i samtal där det bedöms lämpligt samt i telefonsvarar-meddelanden i telefonköer och när växeln är stängd. Vid intresse lämnas mer information och material. Kunder som är fastighetsägare kan ges information om avfallsförebyggande åtgärder som de i sin tur kan lämna till boende i fastigheterna. Berörd personal utbildas för att kunna ge informationen.</p> <p>Kommunicera via ÄVC-personal och chaufförer genom att använda korta intresseväckande meningar (catch phrases) om avfallsförebyggande åtgärder som kan flikas in i samtal där det bedöms lämpligt. Vid intresse lämnas material eller hänvisas vidare. Chaufförer som hämtar avfall kan lägga informationsblad i brevlåda respektive soprum hos kunder med stora avfallsmängder. Berörd personal utbildas för att kunna ge informationen.</p> <p>Utbildningar och event: informera om avfallsförebyggande åtgärder i samband med utbildningar och event i avfallsverksamhetens regi.</p> <p>Kommunicera via avfallsfakturer och Mina sidor, om sådana finns, genom att lägga in kort information om avfallsförebyggande åtgärder. Hänvisning/länkar till mer information kan inkluderas.</p> <p>Fysiska informationsbärare som sopbilar, avfallskärl, matavfallspåsar, avfallscontainrar, arbetsbodar och ytor på återvinningscentraler och andra avfallsanläggningar kan bära information om avfallsförebyggande åtgärder.</p> <p>Webbsidor: Komplettera kommunens websidor om avfallshantering med information om avfallsförebyggande åtgärder.</p> <p>Tryckt material: komplettera kommunens skriftliga material om avfallshantering (broschyrer, skyltar, affischer etc) med budskap om avfallsförebyggande åtgärder.</p> <p>Sociala medier som tillhör avfallsverksamheten kan användas för att sprida information om avfallsförebyggande åtgärder.</p>
Kommunens konsumentvägledare, budget- och skuldrådgivare	Information om avfallsförebyggande åtgärder som också minskar hushållens kostnader kan inkluderas i konsumentinformationen och rådgivningen.
Allmännyttiga bostadsbolag	<p>Fastighetsskötare, miljövärdar och förvaltare kan inkludera information om avfallsförebyggande åtgärder vid personliga kontakter med hyresgäster. Berörd personal utbildas för att kunna ge informationen.</p> <p>Soprum, miljöhus, tvättstugor, entréer etc kan förse med skyltar, foldrar och annan information om avfallsförebyggande åtgärder.</p> <p>Information till nyinflyttade kan kompletteras med information om avfallsförebyggande åtgärder.</p>

Kommunal aktör	Information till hushåll
	Hysesaviser och avgiftsfakturor kan förse med kort information om avfallsförebyggande åtgärder med hänvisning/länkar till mer information.
	Hemsidor, sociala medier, utskick och utdelning av information till hyresgäster etc kan kompletteras med information om avfallsförebyggande åtgärder.
Kommunens miljö- och hållbarhetsinformation	Information om avfallsförebyggande åtgärder kan inkluderas i informationen till hushållen.
Kommunens medborgarservice och övriga information till hushållen	Medborgarkontor, bibliotek och andra mötesplatser i kommunal regi kan förse med foldrar och affischer med information om avfallsförebyggande åtgärder i hushåll. Eventuella utskick och tidningar riktade till hushållen kan inkludera information om avfallsförebyggande åtgärder.
Grundskolor, gymnasier, förskolor, vuxenutbildning, SFI och annan kommunal utbildning	Utbildning och information om avfallsförebyggande åtgärder i hushåll kan inkluderas i kommunens utbildning.
Äldreboenden, boenden med särskilt stöd, kontor och annan kommunal verksamhet	Kommunala verksamheter kan agera förebild och genomföra avfallsförebyggande åtgärder i den egna verksamheten och informera brukare, anhöriga, kunder, användare etc om vad de gör som inspiration för hushållen.
Kommunal aktör	Information till verksamheter
Kommunens stadsplaneringsverksamhet	Detaljplaner, bygglov: Information och råd om exempelvis ytor för återbruk och delande kan ges i samband med detaljplanering och bygg- och rivningslovsgivning. Markanvisningar och exploateringsavtal: råd om exempelvis ytor för återbruk och delande kan ges och villkor kan ställas i samband med markanvisningar och exploateringsavtal.
Kommunal näringslivsutvecklingsenhet	Information och råd kan ges i samband med företagsrådgivning, närings- och affärsutvecklingsarbete.
Kommunal tillsynsverksamhet	Råd och information om avfallsförebyggande åtgärder i verksamheter kan ges i samband med miljötillsyn och livsmedelstillsyn.
Kommunens upphandlingsverksamhet	Råd och information kan ges och krav kan ställas i samband med kommunal upphandling av varor och tjänster.

Särskilda informationsinsatser

Utöver ovanstående miniminivå rekommenderas att kommunen också gör mer uppsökande informationsinsatser för att nå alla hushåll.

Här följer exempel på några sådana:

Informationskampanjer kan snabbt nå ut till en stor grupp människor. Format för informationskampanjer kan vara sociala medier, annonser, reklamfilmer, direkta möten och spridning av tryckt material.

Coaching är ett sätt att hjälpa en begränsad målgrupp att uppnå förändring genom att använda egna förmågor. Coaching sker genom personliga möten i grupp och individuellt.

Förebygganderådgivare. Särskilda rådgivare kan anställas för att arbeta med att ge råd om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll och verksamheter. De som vill veta mer och få hjälp att komma igång kan fångas upp vid den löpande informationen i befintliga kanaler och slussas vidare till förebygganderådgivare. Förebygganderådgivning skulle också kunna säljas som en tjänst till verksamheter.

Dörrknackning kan användas för att informera hushåll om avfallsförebyggande åtgärder. Lämpligt är att hänga upp dialogen med hushållet på en eller ett par konkreta åtgärder och ta upp fler åtgärder om det ges möjlighet i samtalet.

Informera runt verktyg. Att hänga upp informationen på något fysiskt eller digitalt verktyg har visat sig vara ett bra sätt att nå ut jämfört med bara information. Det kan handla om att dela eller tävla ut flergångslådor för mat, använda en digital miniräknare som beräknad miljö- och ekonomiska förluster av matsvinn, visa upp zero waste-kit eller något annat.

Utmaningar och tävlingar kan användas för att motivera hushåll att genomföra avfallsförebyggande åtgärder för att minska sitt avfall.

Informera återkommande

Kommunens information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll bör vara återkommande och inte en engångsföreteelse.

För att leda till beteendeförändringar behöver informationen om avfallsförebyggande åtgärder upprepas. Informationen behöver vara kontinuerligt återkommande och finnas permanent i olika informationskanaler. Däremot kan budskapen om avfallsförebyggande åtgärder varieras och till exempel innehålla olika förebyggandeåtgärder över tid, tid på året, kopplas till aktuella omvärldshändelser etc.

Kombinera med andra styrmedel och åtgärder

Det är bra att kombinera information om avfallsförebyggande åtgärder med andra styrmedel och åtgärder för att förebygga avfall.

Information är ett stödjande styrmedel. Endast information räcker oftast inte för att skapa en förändring. Däremot är information ofta nödvändig i samband med att andra styrmedel används samt när förutsättningar ändras.

Genom att skapa praktiska förutsättningar och ekonomiska incitament för att förebygga avfall samt att använda beteendepåverkande tekniker kan hushållen stimuleras till att förebygga avfall.

Exempel på styrmedel och åtgärder som kan användas för att främja avfallsförebyggande är renhållningsavgiften, att skapa förutsättningar för avfallsförebyggande i flerbostadshus och att tillhandahålla en infrastruktur för återanvändning, till exempel insamlingstjänster och ge och ta-yltor.

Kommunens informationsskyldighet bör ses som en del i kommunens paket av styrmedel och åtgärder för att förebygga avfall.

Involvera flera delar av kommunen

Flera delar av kommunen kan ge information om avfallsförebyggande åtgärder i hushållen. En rekommendation är att utse en verksamhet som samordnare med huvudansvar för att informationen blir av.

Kommuner har kommunalt självstyre och bestämmer därmed hur fördelningen av ansvar för information om avfallsförebyggande åtgärder ska se ut i kommunen.

Exempel på delar av kommunen som kan informera hushåll om avfallsförebyggande åtgärder är konsumentvägledning, allmännyttiga bostadsbolag, bibliotek och andra träffpunkter. Det är alltid bra att involvera kommunens kommunikatörer.

Om flera delar av en kommun deltar i informationen om avfallsförebyggande åtgärder är det lämpligt att utse en verksamhet i kommunen till samordnare med huvudansvar för att informationen blir av. Ett arbetssätt kan vara att bilda en grupp av verksamheter som ska genomföra informationen till hushållen med samordningsansvarig som sammankallande.

Samverkan mellan kommuner

I förekommande fall kan informationen om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll ges av kommunala samverkansorganisationer.

En del kommuner samarbetar med grannkommuner på olika sätt. Det kan ske i form av kommunalförbund där medlemmarna överlämnar viss kommunal verksamhet, exempelvis avfallshantering, till förbundet. En del kommuner har regionala avfallsbolag.

Det är viktigt att tänka över vem som ska vara avsändare av informationen för att den ska få så stor effekt som möjligt i kommunen. En lokal avsändare kan ha hög trovärdighet.

Planering av information

En kommunikationsplan för kommunens information om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen kan bidra till ett effektivt kommunikationsarbete. Planen bör vara flerårig och bör innehålla kommunikationsmål, målgruppsanalys, val av kanaler och budskap, aktiviteter samt ansvarsfördelning, tidplan, budget och hur effekten av informationen ska mätas och följas upp.

Kommuner har ofta en etablerad process för kommunikationsplanering. Genom att fastställa vad man vill uppnå med informationen och identifiera målgruppens behov kan en plan för aktiviteter, budskap och kanaler utformas.

I kommunikationsplanen behöver kommunen också ta ställning till om informationen enbart ska inkluderas i löpande information som redan ges av kommunen eller om även särskilda informationssatsningar ska göras.

Finansiering av information

Kommunen får finansiera information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll och verksamheter som har avfall under kommunalt ansvar genom renhållningsavgiften.

Möjligheten att finansiera information om avfallsförebyggande åtgärder med renhållningsavgiften skapades genom en ändring av miljöbalken 1 augusti 2020.

Använd en kostnadsbedömning för informationen som ett av underlagen för konstruktionen av avfallstaxan.

Framgångsfaktorer

För att information om avfallsförebyggande åtgärder ska uppmuntra till aktivitet i hushåll och verksamheter är det bra att informationen handlar om konkreta åtgärder, förklarar vad som finns att vinna på att förebygga avfall, förklarar att avfallsförebyggande och sortering inte är samma sak, synliggör hushållets eller verksamhetens avfallsmängder, återkopplar vinsterna med minskat avfall, påminner om åtgärder på platser där de kan utföras, förklarar vanliga missuppfattningar, gärna sker vid förändringar, gärna börjar med enkla åtgärder och i förekommande fall använder kommunens egen verksamhet som förebild.

Det finns ett antal framgångsfaktorer för att lyckas med information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll. Här följer några:

Gör det konkret: Informera om konkreta åtgärder, exempel och lösningar som fungerar i praktiken istället för att använda vaga begrepp.

Visa på vinster: Informera om varför avfallet behöver minska och vad hushållen kan vinna på det. Minskad miljöpåverkan och minskade kostnader är de största vinsterna.

Undvik sammanblandning med sortering: För att inte fastna i frågor om avfallssortering när ni vill informera om avfallsförebyggande: förklara skillnaden utan att ställa begreppen mot varandra och underlätta för en fungerande sortering för att undvika att fastna i missnöje med sorteringsförutsättningar.

Synkronisera information om avfallsförebyggande och sortering genom att följa avfallshierarkins prioritering i informationen. Ett exempel: Det är bra för klimatet att sortera matavfallet och röta det till biogas men det är 10 gånger bättre för klimatet att äta upp maten istället för att slänga ätbar mat¹.

Synliggör avfallet: Att informera hushåll och verksamheter om hur mycket avfall de orsakar har visat sig skapa en medvetenhet som gör att avfallet minskar.

Återkoppla vinster: Förutom förändrade avfallsmängder är det också motiverande att återkoppla och synliggöra effekter i form av minskad klimatpåverkan, minskade kostnader, minskad tidsåtgång för inköp och avfallshantering, mer plats i hemmet och andra positiva effekter som följer med minskade avfallsmängder.

Påminn där aktiviteter utförs: Många avfallsförebyggande åtgärder är sådana som hushållen kan göra men inte gör för att de inte kommer sig för, inte kommer ihåg eller inte planerar. Ett bra sätt att informera och påminna om avfallsförebyggande åtgärder är därför på platser där respektive åtgärd kan göras, till exempel i dagligvarubutiker, restauranger och i bostäder.

Avliva myter: För att nå fram med information om avfallsförebyggande åtgärder till hushållen är det bra att undanröja missuppfattningar och avliva myter om avfallsförebyggande åtgärder i samband med att informationen ges. En missuppfattning är till exempel att engångsartiklar skulle vara bättre för miljön än produkter som används flera gånger.

Använd kommunen som förebild. Kommunen har stora kontaktytor och interagerar dagligen med i stort sett alla kommuninvånare på olika sätt. Genom att genomföra avfallsförebyggande åtgärder i kommunal verksamhet och visa upp och kommunicera detta kan kommunen agera förebild för kommuninvånarna.

Samverka med externa parter. Externa aktörer kan ha stora kontaktytor mot hushåll och verksamheter som är relevanta för information om avfallsförebyggande åtgärder. Kommunen kan därför informera om avfallsförebyggande åtgärder i samverkan med externa parter, som ideella föreningar och andra offentliga verksamheter.

¹ Klimatpåverkan av olika avfallsfraktioner, Avfall Sverige Rapport 2023:01

Informera vid förändringar: När förutsättningar ändras är viktiga tillfällen att informera, såväl om avfallsförebyggande åtgärder som om annat. Förändringen kan handla om när hushållet flyttar, när avfallsavgiften höjs, när bytesrum skapas eller ny lagstiftning träder ikraft.

Börja gärna med det enkla: Att börja med åtgärder som är svåra att misslyckas med ökar chanserna för fortsatt intresse för avfallsförebyggande.

Miniminivå för information – sammanfattning

Naturvårdsverket rekommenderar följande insatser som en miniminivå för att informera hushållen om avfallsförebyggande åtgärder:

- Alla hushåll i kommunen bör nås av information om avfallsförebyggande åtgärder som de kan vidta i syfte att minska sitt avfall.
- Kommunen bör lämna information om flera avfallsförebyggande åtgärder till hushållen.
- Informationen bör handla om avfallsslag som hushållen genererar.
- Informationen bör ske kontinuerligt över tid och inte vara en engångshändelse.
- Kommunen bör använda minst följande tre befintliga informationsvägar:
 - löpande information via personliga kontakter (till exempel via kundtjänst)
 - löpande digital information (till exempel på kommunens hemsida med aktiva åtgärder för att få spridning på informationen)
 - löpande informera om avfallsförebyggande åtgärder i samband med information om kommunens avgifter och tjänster (till exempel renhållningsavgifter, avfallsinsamlingstjänster, allmännyttan, konsumentvägledning, budget- och skuldrådgivning eller andra kommunala tjänster som skola eller äldreboende)

3. Läs mer

Naturvårdsverket har publicerat en rapport, *Åtgärder för att förebygga avfall - Information, erfarenheter och lärande exempel*, med mer information som kan vara användbar när kommunen utvecklar information om avfallsförebyggande åtgärder till hushåll och verksamheter. Rapporten finns på Naturvårdsverkets [webbplats](#). I rapporten finns kunskap, erfarenheter och lärande exempel under följande rubriker:

Informationskanaler för avfallsförebyggande åtgärder

Val av åtgärder och avfallsslag

Exempel på avfallsförebyggande åtgärder

Styrmedel och åtgärder för att förebygga avfall

Framgångsfaktorer

Vanliga missuppfattningar om avfallsförebyggande åtgärder

Kommunikationsplan

Lärande exempel på informationsinsatser

